Nr 1941

av herr Bohman m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:97 med förslag till lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning, m. m.

Motionens huvudsakliga innehåll

I motionen krävs att riksdagen skall avslå regeringens förslag i propositionen 1973:97 om att AP-fonden skall ges rätt att köpa aktier. Den dämpning av näringslivets investeringsbenägenhet som skett sedan mitten av 1960-talet, med de konsekvenser detta fått i form av lägre tillväxttakt i vår ekonomi och ökade sysselsättningssvårigheter, är en följd av främst försämrad lönsamhet och lägre självfinansieringsförmåga inom näringslivet. Orsakerna härtill är regeringens ekonomiska politik och skattepolitik. Dessa problem avhjälps inte genom aktieköp med AP-medel. Omfattande sådana aktieköp kan tvärtom få betydande negativa verkningar. Den mindre och medelstora företagsamheten har i dag stora kapitalförsörjningsproblem. De kan förvärras genom regeringsförslaget. Helt andra aktiva näringspolitiska åtgärder erfordras för att komma till rätta med dem.

Det finns i dag ett klart intresse av att öka den enskildes medinflytande och ansvarsutrymme. En spridning av ägandet skulle verka i sådan riktning. Det direkta löntagarinflytandet inom näringslivet skulle däremot inte öka genom att AP-fonden går in som delägare i enskilda företag. Följden därav blir i stället ökad maktkoncentration.

Investeringsutvecklingen under senare år

Sedan mitten av 1960-talet har de privata investeringarnas andel av bruttonationalprodukten sjunkit. Under perioden 1960–1965 gick i genomsnitt 11,7 procent av de samlade resurserna till privata investeringar; under perioden 1966–1971 var motsvarande siffra 10,3 procent. Nedgången kan synas liten men visar i realiteten att de privata investeringarna under den senare perioden i stort sett stagnerat. Under hela femårsperioden ökade de privata investeringarna – exkl. bostadsinvesteringar – inte med mer än 2 procent eller med i genomsnitt knappt 0,4 procent per år. Också de totala investeringarnas andel har minskat om än denna nedgång är mindre markant – från 23,8 procent 1960–1965 till 23,5 procent 1966–1971.

Orsaken till denna utveckling är främst den offentliga sektorns expansion. Från 1966 till 1971 ökade bruttonationalprodukten med ca 3,5 procent per år eller med totalt 18,6 procent räknat i fast

penningvärde. Samtidigt ökade den offentliga konsumtionen med hela 31,7 procent. Den privata konsumtionens ökning stannade vid totalt 12,7 procent, eller med ca 2,5 procent per år. Den samlade investeringsökningen stannade vid 9,8 procent, eller med mindre än 2 procent per år. Det har alltså skett en påtaglig förskjutning från investeringar och privat konsumtion till offentlig konsumtion.

På investeringssidan är ojämnheten i resursfördelningen än mer iögonfallande. Totalt ökade alltså investeringarna 1966–1971 med 9,8 procent. Härav föll ca 90 procent på offentliga investeringar, som ökade med 26,5 procent, under det att ökningen av de privata investeringarna stannade vid 2 procent.

Det finns ett direkt samband mellan den här tecknade utvecklingen och vårt lands ekonomiska svårigheter under senare år. På sikt är ett lands ekonomiska tillväxttakt direkt beroende av de avsättningar som görs för investeringsändamål – ju lägre investeringsnivå, desto lägre tillväxttakt. I särskilt hög grad gäller detta givetvis för näringslivsinvesteringarna. Det är alltså ingen tillfällighet att stagnationen för de privata investeringarna sammanfaller i tiden med en dämpning av den ekonomiska tillväxten.

Även de senare årens sysselsättningssvårigheter har ett direkt samband med utvecklingen på investeringssidan. Stigande lönekostnader förutsätter med rådande internationella konkurrens en fortlöpande produktivitetsförbättring. Näringslivet har tvingats möta de ökande kostnaderna genom olika rationaliseringsåtgärder, såsom investeringar i bättre och effektivare maskiner. Produktionsvolymen har kunnat upprätthållas med allt färre anställda. Investeringarna har haft ett klart defensivt syfte. En påtaglig nedgång i fråga om nyföretagande och investeringar i nya anläggningar har skett. Den arbetskraft som friställts till följd av strukturomvandlingen liksom nya arbetssökande har mötts av ökande svårigheter att finna sysselsättning. Arbetslösheten har legat på en hög nivå. Såsom LO påvisade i sin skrivelse till chefen för finansdepartementet den 22 november 1971 har industrins sysselsättning i procent av den totala sysselsättningen minskat påtagligt sedan mitten av 1960-talet.

Särskilt allvarlig är enligt vår uppfattning nedgången i fråga om nyföretagande. Ofta byggs nya företag upp kring en innovation eller uppfinning. Så har många av dagens storföretag tillkommit. Ett lägre nyföretagande kan alltså leda till att nya idéer långsammare eller inte alls får en praktisk tillämpning. I dagens värld, där den tekniska utvecklingen löper allt snabbare, kan detta, särskilt på längre sikt, leda till att Sverige får allt svårare att hävda sig. Det bristande nyföretagandet har framför allt drabbat den yngre arbetskraftens sysselsättningsmöjligheter; nedläggning av företag drabbar främst den äldre arbetskraften.

Den finansiella bakgrunden

Av kapitalmarknadsutredningens betänkande (SOU 1972:63) framgår att en betydande försämring av näringslivets bruttovinster skett sedan mitten av 1960-talet. Under det att försämringen mellan åren 1960–

1965 jämfört med perioden 1957–1959 stannade vid 0,3 procent för hela industrin, kunde under perioden 1966–1970 jämfört med den föregående perioden en mer än fyra gånger så stor försämring registreras.

Den sjunkande lönsamheten avspeglas i näringslivets självfinansieringsförmåga. Visserligen skedde en betydande nedgång i självfinansieringsgraden redan under perioden 1960-1965 jämfört med åren 1957–1959. Eftersom lönsamhetsförändringen mellan dessa perioder var obetydlig, måste emellertid nedgången främst bero på den investeringsexpansion som då ägde rum. Såväl ökande investeringstakt vid oförändrad lönsamhet som oförändrad eller sjunkande lönsamhet vid oförändrad investeringsnivå ger sjunkande självfinansieringsgrad. Den fortsatta nedgången i självfinansieringsgraden under perioden 1966–1970 sammanhänger dock, som redan konstaterats, med en i stort sett stagnerad investeringsutveckling och är alltså en direkt följd av den försämrade lönsamheten.

Såsom departementschefen framhåller i propositionen 1973:97 kan det alltså "inte bortses från att en minskning av företagens självfinansieringsgrad och soliditet kan ha medverkat till en dämpning av investeringsviljan". Men departementschefen underlåter att i detta sammanhang peka på några faktorer som främst medverkat till att dämpa näringslivets lönsamhet, självfinansieringsgrad och investeringsvilja, nämligen:

1. De ökade bördor som lagts på näringslivet i form av arbetsgivaravgifter och höjda sociala kostnader. Mellan 1960 och 1972 steg företagens sociala kostnader för den genomsnittlige industriarbetaren från 1 110 kronor till 4 790 kronor per år.

2. Det svenska skattesystemets utformning. De höga marginalskatterna har medverkat till en inflatorisk styrning av lönenivån. Trots att den genomsnittliga industriarbetarlönen sedan 1965 ökat med ca 67 procent, har reallönen efter skatt förblivit i stort sett oförändrad.

Genom sin kreditmarknadspolitik har statsmakterna dessutom begränsat möjligheterna till en lånefinansierad investeringsökning. Bland annat genom emissionskontrollen har tillgängliga medel styrts till de prioriterade sektorerna – bostadsbyggandet och kommunerna i första hand. Den genomsnittliga upplåningen på kreditmarknaden var under perioden 1966–1971 17,4 miljarder kronor per år jämfört med i genomsnitt 7,5 miljarder kronor per år för perioden 1960–1965. Av den genomsnittliga ökningen på knappt 10 miljarder kronor per år togs i det närmaste 75 procent i anspråk av staten, kommunerna och bostadssektorn. Detta kan jämföras med förändringen från perioden 1955–1959 till perioden 1960–1965, då motsvarande siffra var 37 procent och då ca 63 procent av upplåningsökningen gick till näringslivet. Att näringslivet under 1971 och 1972 trots förbättrade lånemöjligheter varit återhållsamt i fråga om nya investeringar sammanhänger säkerligen med den kraftiga konjunkturnedgången under dessa år och de fortsatt generellt sett dåliga lönsamhetsutsikterna.

AP-fonden och investeringsutvecklingen

Hög investeringsnivå förutsätter högt sparande; det är genom sparande som resurser skapas för investeringsändamål.

Under det senaste decenniet har sparandets struktur markant förändrats. Tidigare var det privata sparandet helt dominerande. Under perioden 1955–1959 var sålunda i genomsnitt ca 70 procent av det totala sparandet att betrakta som privat. Den förmögenhetsbildning som följer med sparande låg därigenom på den privata sektorn. Under 1960-talet blev emellertid det kollektiva sparandet alltmer dominerande. 1960–1965 var i genomsnitt 45,5 procent av det totala sparandet kollektivt, och under åren 1966–1971 steg siffran till 53,4 procent. Särskilt har det sparande som äger rum inom ramen för ATP-systemet fått en alltmer dominerande roll. I fråga om det s. k. finansiella sparandet är AP-fonden redan störst. Dess roll på kreditmarknaden kommer att bli alltmer avgörande.

Som redan konstaterats har den totala investeringsnivån gått ned sedan mitten av 1960-talet. Den därmed sammanhängande, relativa nedgången i sparandet låter sig helt förklaras genom minskat personligt sparande, minskat privat hushållssparande och minskat företagssparande. Förmögenhetsbildningen i Sverige har alltså alltmer kollektiviserats.

Moderata samlingspartiet godtager icke utvecklingen mot ökat kollektivt sparande och kollektivt ägande. Den leder till en icke önskvärd maktkoncentration i det allmännas hand. Den innebär att den enskilde fråntas möjligheten till att genom sparande bygga upp egna förmögenhetstillgångar och därmed vinna ökad trygghet. Vi har därför målmedvetet tagit principiellt avstånd från att stat och kommun i ökande utsträckning uppträder som företagare. Vi har förordat en s. k. rullande markpolitik på det kommunala planet för att hindra en bestående kommunalisering av markägandet. Senast i motionen 1973:1690 har vi begärt att ATP-uttaget skall bestämmas till 9,5 procent i stället för 10,5–11 procent, som regeringen föreslagit. Därigenom skulle uttaget bättre anpassas till vad som är försäkringstekniskt motiverat och erforderligt för att garantera utfästa pensionsförpliktelser. För att motverka en minskning av det totala sparandet har vi vidare föreslagit åtgärder ägnade att stimulera ett ökat personligt sparande (se bl. a. vår motion 1973:241).

Även om ATP-uttaget sänks i enlighet med vårt förslag förblir AP-fonden under den överskådliga framtiden dominerande på kapitalmarknaden. Medlens förvaltning och fondens placeringspolitik kommer att få en avgörande betydelse för den samhälleliga resursfördelningen och för hela samhällsekonomin. En felaktig placeringspolitik kan leda till en långsammare ekonomisk tillväxt och välfärdsutveckling och därigenom på sikt medföra att hela pensionssystemets hållfasthet undergrävs.

AP-fondens placeringspolitik måste alltså bedrivas så att influtna sparmedel tillförs de sektorer i vår ekonomi där de effektivast medverkar till fortsatt välståndsutveckling och sysselsättning. För undvikande av

stora riskfyllda placeringar och de felbedömningar som kan vara förenade därmed bör beslut om den slutliga kreditgivningen därför så långt möjligt decentraliseras. På ju fler händer riskbedömningar och kreditbeslut vilar, desto mindre allvarliga behöver konsekvenserna bli av gjorda misstag. Av särskild vikt är att kreditbeslut och placeringsåtgärder icke politiseras utan vidtas efter strikt ekonomiska bedömningar. Det är – som också kapitalmarknadsutredningen framhåller - därför angeläget att olika mellanhandsinstitut i ökad utsträckning får förmedla krediter. Vi vill särskilt betona vikten av att AP-medlen kommer de mindre och medelstora företagen till del genom kreditintitut av exempelvis typen AB Industrikredit, AB Företagskredit, AB Exportkredit. En ökad decentralisering vid fördelningen av AP-medel kan också åstadkommas genom en vidgning av återlänerätten via bankväsendet. Endast genom en decentraliserad kreditgivning kan en effektiv konkurrens och riskspridning upprätthållas på såväl låntagar- som långivarsidan.

Aktieköp med AP-medel

I propositionen 1973:97 föreslås nu att AP-fonden skall ges rätt att köpa aktier i svenska företag. Förslaget bygger bl. a. på tanken att en ökning av näringslivets investeringsbenägenhet skulle kunna åstadkommas genom att näringslivet via AP-fondens aktieköp tillförs eget kapital. Enligt vår bedömning är detta resonemang inte hållbart i det näringspolitiska klimat som nu råder till följd av regeringens näringspolitik.

Vi har i det föregående redan påvisat sambandet mellan god lönsamhet och ett företags investeringsbenägenhet. Även om tillgången på eget kapital skulle vara god – men lönsamhetsbetingelserna på sikt bedöms som otillfredsställande – lär några investeringsbeslut icke komma till stånd. En avgörande näringspolitisk förändring i vårt land kan alltså inte åstadkommas med mindre lönsamhetsläget – som i Sverige är betydligt lägre än vad man i andra länder betraktar som rimligt - avsevärt förbättras. Köp av aktier med AP-medel saknar i detta hänseende betydelse.

Enligt propositionen är det i främsta rummet börsnoterade företag som anses böra komma i fråga för aktieköp med AP-medel. I allmänhet torde det emellertid vara de mindre företagen som under senare år fått allt större finansieringssvårigheter. De större har haft möjlighet att gå ut på obligationsmarknaden, och de allra största har kunnat göra sig gällande på den internationella kapitalmarknaden. De mindre företagen har däremot till större delen varit hänvisade till ackumulerade vinstmedel och till bankkrediter. När lönsamheten har vikit har tillgången på uppsamlade vinstmedel minskat. Samtidigt har investeringar med bankkrediter tett sig alltmer vågsamma. Detta har varit ett av de allvarligaste dragen i den ekonomiska utvecklingen sedan 1960-talets mitt. Den mindre företagsamheten har nämligen central betydelse för innovationerna och den tekniska förnyelsen. Den svarar för en stor del av dynamiken i näringslivet.

Förslaget om aktieköp med AP-medel är alltså inte ägnat att förbättra situationen för de mindre och medelstora företagen. I än mindre grad skulle det stimulera nyföretagandet. Det finns snarast anledning att befara motsatsen. Om nämligen AP-fonden inte minskar sin utlåning till bl. a. kommuner och bostadsbyggande måste utlåningen till näringslivet komma att minska i samma grad som medel används för aktieköp. Detta kommer självfallet i första hand att gå ut över de företag som inte erhåller något tillskott av eget kapital genom aktieemissioner och kan komma att gå ut över mellanhandsinstitut såsom Industrikredit och Företagskredit.

En av de allvarligaste invändningarna mot såväl kapitalmarknadsutredningens betänkande som propositionen 1973:97 är, att det inte kunnat visas att näringslivet som sådant verkligen tillförs nya pengar genom att AP-fonden går ut och köper aktier. Aktieköp på börsen skapar ju uppenbarligen inga nya tillgångar för företagen. Resultatet av sådana transaktioner blir att aktier byter ägare och att pengar tillförs de tidigare aktieägarna. I första hand blir resultatet av en ökad efterfrågan på börsen att aktiekurserna stiger. Detta kommer naturligtvis att hälsas med tillfredsställelse av övriga aktieägare men förbättrar inte näringslivets finansieringssituation.

Också om AP-medlen används för inköp av nyemitterade aktier kan stigande aktiekurser förväntas bli en följd. Även om riktade aktieemissioner till utomstående blir tillåtna kan sådant förfarande icke rimligen komma i fråga, om tidigare aktieägares intressen därigenom skulle skadas.

Riktade emissioner till förmån för AP-fonden skulle kunna tänkas bli aktuella då ett företag har starkt behov av ytterligare riskkapital för visst konkret ändamål men då marknaden bedöms icke vara beredd att absorbera den härför nödvändiga emissionen med mindre AP-fonden träder till. En sådan situation torde dock knappast vara sannolik då det gäller verkligt lönsamma företag eller investeringsprojekt. Den viktigaste orsaken till att företagens eftrefrågan på nytt aktiekapital varit låg är just att tillgängliga investeringsprojekt inte bedömts som tillräckligt räntabla med tanke på de höga kostnaderna för sådan kapitalanskaffningsform. Det finns alltså risk för att AP-medlen i betydande utsträckning kan komma att kanaliseras till mindre lönsamma företag. Ett anbud från AP-fonden att köpa en nyemission och en accept av bolagsstämman kan därför komma att innebära en kapitalsubventionering. Sådana insatser för enskilda företag skulle emellertid utgöra allvarliga ingrepp i konkurrensförhållandena och måste därtill ur AP-fondens och sålunda även ur löntagarnas synvinkel betraktas som högst äventyrliga.

En ny statlig maktkoncentration

I sitt betänkande underströk kapitalmarknadsutredningen att förslaget att köpa aktier för AP-medel innebar en principell ändring i fondens placeringspolitik, som kunde få "vittgående konsekvenser för inflytandet inom näringslivet och för den ekonomiska utvecklingen över huvud

taget". Det är därför väsentligt att förslaget kan "byggas upp av största möjliga samling bland olika intressegrupper".

Utredningen erinrade vidare om att AP-avgifterna i väsentliga avseenden kunde jämställas med statliga skatter och folkpensionsavgifter samt att strävan att göra AP-fondens placeringar okontroversiella kommit till uttryck i kravet "på betryggande säkerhet". Ett annat utslag av denna ambition är – framhöll utredningen – "att man velat undvika att särskilt tillgodose vissa låntagare". Ett uttryck härför är tillkomsten av de olika s. k. mellanhandsinstituten, vilka bl. a. fyller funktionen att i någon mån dämpa "de starka koncentrationstendenser i kreditförmedlingen som följer av bildandet av en kreditinstitution av AP-fondens dimensioner".

Uppdelningen av förvaltningen på tre fondstyrelser byggde på sin tid på – underströk utredningen – att "fonden inte fick innebära en maktkoncentration". En vidgning av användningen av AP-medel att omfatta även ägarkapital bör – menade kapitalmarknadsutredningen – "inte få leda till att centraliseringsgraden ytterligare förstärks". Utredningen förutsatte vidare att AP-fonden skulle behålla sin nuvarande ställning som "väsentligen kapitalplacerande institution". Den "särskilda näringspolitiken" bör således drivas "genom andra instrument som handhas av politiskt ansvariga instanser".

I motsats till kapitalmarknadsutredningen är regeringens proposition om ändrade placeringsregler för AP-fonden inte betingad enbart av omtanke om näringslivets kapitalförsörjning. Möjligheten för staten att genom aktieförvärv med AP-medel öka sitt inflytande över svenskt näringsliv har uppenbarligen spelat en framträdande roll för regeringen. De förändringar som regeringsförslaget härvidlag innebär jämfört med kapitalmarknadsutredningens förslag är belysande.

Kapitalmarknadsutredningens förslag – att AP-fonden inte skulle få köpa upp mer än fem procent av aktiestocken i något enskilt företag – har avvisats. I propositionen förklarar finansministern att han anser att "tillräcklig anledning saknas att begränsa fondens handlingsfrihet när det gäller att tillgodose ett visst bolags behov av riskvilligt ägarkapital". I princip föreligger alltså inga hinder för AP-fonden, om propositionen godtas, att köpa upp hela företag eller så stora aktieposter att ifrågavarande företag helt kan domineras av fonden.

Regeringen har därtill i sin proposition föreslagit att regeringen utan riksdagens hörande skall få fatta beslut om att ytterligare medel skall anslås till aktieköp. Kapitalmarknadsutredningens förslag om ett tak på 500 miljoner kronor och att en höjning av denna gräns förutsatte riksdagens godkännande har alltså även det avvisats.

Även kapitalmarknadsutredningens förslag om särskild riksdagskontroll av den fjärde fondens aktieförvärv har tillbakavisats av finansministern. "Tillräckliga skäl" att anordna sådan granskning anser han icke finnas.

Sammantaget innebär ändringarna i förhållande till kapitalmarknadsutredningen att dörren öppnas för långtgående politiskt betingade ingrepp i svenskt näringsliv. I själva verket skulle hela AP-fondens i dag ca

60 miljarder kronor kunna stå till förfogande för en renodlad socialiseringspolitik. Även om några dylika planer icke får antas ha aktualitet är de möjligheter till politiskt missbruk av de sparmedel som brukar benämnas "löntagarnas pengar" så vittgående att en klart avvisande hållning från moderata samlingspartiets sida är en självklarhet.

Det må i detta sammanhang bringas i erinran att regeringspartiets företrädare, i samband med AP-systemets uppbyggnad, kategoriskt avvisade alla de farhågor som då yppades från oppositionens sida att AP-fonden framdeles skulle kunna tjäna syftet att förstärka det allmännas inflytande över näringslivet. Belysande är det uttalande som statsminister Tage Erlander gjorde i den slutliga AP-debatten i riksdagens första kammare den 13 maj 1959, där han bl. a. framhöll följande:

Trots att vi ansåg att fonden var viktig var vi villiga att låta resonera med oss. Inte bara jag och Torsten Nilsson från regeringens sida förklarade det utan även LO:s ordförande förklarade, att fonden är ett viktigt instrument, inte för någon ökning av samhällets maktpositioner utan för ett tryggande av de gamlas och familjernas försörjning. Kunde man visa någon annan metod, utan denna fondbildning, ville vi gärna vara med och diskutera den.

Den åtgärd som nu föreslagits i propositionen och som uttryckligen motiverats med syftet att öka det allmännas och löntagarnas inflytande är alltså att betrakta som ett klart löftesbrott av den socialdemokratiska regeringen.

I debatten har gjorts gällande att aktieköp med AP-medel skulle leda till ett förstärkt löntagarinflytande över svenskt näringsliv. Detta inflytande skulle ta sig uttryck i att tre LO- och två TCO-representanter skulle ingå i den elva man starka fjärde fondstyrelse som skulle handlägga AP-fondens aktieköp och förvaltning. Talet om ökat löntagarinflytande genom aktieköp med AP-medel är grundlöst. Såsom kapitalmarknadsutredningen understrukit är AP-avgifterna att jämföra med statliga skatter och folkpensionsavgifter och är att betrakta som allmänna medel. Även om löntagarrepresentanter deltar i fondbeslut om aktieförvärv är det ytterst fråga om kollektiva satsningar av betydande dimensioner, över vilka de enskilda löntagarna saknar allt meningsfullt inflytande. Förslaget syftar till en vidgad statlig maktkoncentration, som inte har något gemensamt med direkt inflytande för den enskilde. De anställda i företag, i vilka AP-fonden har aktier, kommer inte att ha större medbestämmanderätt över dessa företag än de anställda i redan statliga företag såsom SJ, LKAB och Kalmar Verkstad.

Om syftet med regeringsförslaget vore att verkligen vidga de anställda löntagarnas medinflytande och ägaransvar och samtidigt tillgodose behovet av i näringslivet arbetande riskkapital, hade åtskilliga andra vägar kunnat väljas utan den risk för centraliserad styrning som det nu aktuella förslaget innebär. Det hade således varit möjligt – vilket också förordats i den allmänna debatten av åtskilliga nationalekonomer – att låta en del av AP-uttaget kvarstå i företagen såsom de där anställdas egendom i form av aktier eller andra liknande andels- eller ägarbevis. För de i icke

börsnoterade eller därmed jämförliga företag anställda hade motsvarande ägarspridning kunnat åstadkommas genom andelsbevis i olika mellanhandsinstitut eller nybildade investmentföretag. En sådan lösning skulle ligga helt i linje med de principer på vilka AP-systemet ursprungligen uppbyggdes och vilka presenterades för svenska folket i samband med förslagets genomförande efter folkomröstning och riksdagsupplösning. Mot denna bakgrund talar både sakliga och politiska skäl för att folket i val får tillfälle att ta ställning till regeringens förslag.

Vi yrkar därför att förslagets riksdagsbehandling uppskjuts till höstriksdagen.

En ny näringspolitik

Såsom tidigare framhållits finns det ett direkt samband mellan de senaste årens ekonomiska problem – den låga tillväxttakten och sysselsättningssvårigheterna – och investeringsutvecklingen. Mellan 1965 och 1972 sjönk andelen yrkesverksamma inom industrin från 43 till 37 procent. Det är en utveckling som saknar motstycke i andra länder. Sysselsättningsnedgången motverkades genom att sysselsättningen inom offentlig verksamhet samtidigt ökade kraftigt – från 20 till 29 procent. Det är emellertid klart att den offentliga sektorn inte kan fortsätta att absorbera den arbetskraft som vid en normalare utveckling bl. a. skulle finna produktiv sysselsättning inom näringslivet. Inte minst de krav på ökade skatter som detta skulle förutsätta torde sätta stopp för en fortsatt offentlig expansion av denna storleksordning.

Enligt vår uppfattning är de senaste årens ekonomiska utveckling utomordentligt allvarlig. De problem som uppkommit kan endast lösas genom en medveten satsning på en ny ekonomisk politik och en ny näringspolitik. I vår motion 1973:241 utvecklas närmare hur huvuddragen i en sådan bör utformas.

Det är inte möjligt att dra någon skarp gräns mellan den ekonomiska politiken och näringspolitiken. Ändringar av skattesatser eller räntenivå liksom ändrade villkor i övrigt på kredit- och kapitalmarknaden får omedelbara effekter för näringslivet. De kanske viktigaste näringspolitiska kraven är en begränsning av den offentliga sektorns expansion, tillskapandet av ett modernt och rättvist skattesystem och att statsmakterna avstår från att lägga ytterligare bördor på näringslivet. Som vi framhållit i annat sammanhang bör löneskatten på sikt avvecklas. I avvaktan därpå måste en omprövning av beräkningsunderlaget för löneskatten komma till stånd. Väsentligt är också att kreditmarknaden inte ensam påläggs bördan av den ekonomiska politiken. En upprepning av 1970 års s. k. idiotstopp på kreditmarknaden måste undvikas. Utvecklingen mot en alltmer selektiv politik med långtgående detaljregleringar måste vidare brytas. Vårt krav på en sänkning av ATP-uttaget bör i detta sammanhang också nämnas.

Näringslivet bör också i framtiden bygga på enskilt ägande, fri prisbildning och konkurrens. Förutsättningen för en på sikt effektiv

konkurrens är en livskraftig småföretagsamhet. Näringspolitiken måste stödja de mindre företagen. Nödvändigt är inte minst att dessas försörjning med riskkapital tryggas genom en tillräcklig lönsamhet. Enligt vår uppfattning bör avdragsgilla självfinansieringsfonder liksom utbildnings- och omställningsfonder skapas. Familjeföretagens kapitalförsörjningsproblem i samband med arvskiften måste lösas. För att underlätta de mindre och medelstora företagens kapitalförsörjning bör vidare återlåneerätten till AP-medel vidgas. Ökade medel ur AP-fonden bör kanaliseras till näringslivet genom finansieringsinstitut av typen AB Företagskredit och AB Industrikredit.

Den faktiska sambeskattningen av makar, som arbetar inom ett eget företag, innebär en klar nackdel för den mindre företagsamheten. Den måste ersättas med en individuell beskattning.

Nyföretagandets roll kan knappast överskattas. Det är mot denna bakgrund viktigt att näringspolitiken stimulerar till nyföretagande och medverkar till att undanröja hinder mot nyetableringar. Möjligheterna till bl. a. skattelättnader för nystartade företag bör utredas. Vi vill också peka på betydelsen av sparstimulerande åtgärder, riktade bl. a. mot personer som överväger att starta ett eget företag. Möjligheterna att kombinera ett sparande för nyföretagande med statliga lånegarantier, såsom förekommer bl. a. i Tyskland, bör övervägas.

Vi vill också betona det tekniska forsknings- och utvecklingsarbetets betydelse på det näringspolitiska planet. Möjligheterna för näringslivet att få göra skattefria avsättningar till forsknings- och utvecklingsfonder bör prövas.

Med anledning av det anförda hemställs

A. att riksdagen beslutar att uppskjuta behandlingen av propositionen 1973:97 till innevarande års höstriksdag,

B. att riksdagen, därest yrkandet under A icke skulle bifallas, beslutar

1. att avslå propositionen 1973:97,
2. att hos Kungl. Maj:t ge till känna vad som i motionen anförts angående kraven på en ny näringspolitik ägnad att befrämja nyföretagande, sysselsättning och utveckling samt decentralisering av ägande och inflytande.

Stockholm den 26 april 1973

GÖSTA BOHMAN (m)

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) CARL ERIC HEDIN (m)

ALLAN HERNELIUS (m) ASTRID KRISTENSSON (m)

ERIC KRÖNMARK (m) BLENDA LJUNGBERG (m)

TAGE MAGNUSSON (m)
i Borås

N. YNGVE NILSSON (m)
i Trobro

PER PETERSSON (m)
i Gäddvik

G. IVAR VIRGIN (m)